

Pécs új atlasza, nem csak pécsieknek

PÉCS: Magyar Várostörténeti Atlasz 8. = PÉCS: Hungarian Atlas of Historic Towns No. 8 Szerk. Fedeles Tamás – Kovács Viktória – Szilágyi Magdolna. Szerzők: Gáti Csilla – Fedeles Tamás – Kovaliczky Gergely – Nagy Erzsébet – Jankó Ferenc – Kovács Viktória – Oszvald Ferenc Nándor – Pilkhoffer Mónika – Schmelcz-Pohánka Éva – Sudár Balázs – Szilágyi Magdolna – Tóth Zsolt – Árvai Tünde. Budapest – Pécs, ELKH BTK Történettudományi Intézet – Pécsi Tudományegyetem, 2021. 128 oldal

Hosszú évek áldozatos kutatómunkájának eredményeként a tavalyi év kora őszen került sor a Pécs történeti topográfiáját összefoglaló, a *Magyar Várostörténeti Atlasz* sorozat nyolcadik köteteként napvilágot látott kiadvány ünnepélyes bemutatójára. A mű nem csupán külső formai jegyei, hanem tartalmi elemei révén is rászolgál a grandiózus jelzőre, ugyanis a kiadvány szerzői a vonatkozó szakmunkák értékelésén, illetve szintetizálásán túl egyúttal a projekt keretében megvalósult alapkutatások eredményeit is az olvasóközönség elé tárják. Bár a kötet elősorban Pécs topográfiai fejlődésének rövid áttekintésére törekszik, az olvasó mégsem érzi azt, hogy egy összefoglaló munkát tartana a kezében, ugyanis a szakmai megfontolások, illetve a módszertani kérdések ugyancsak hangsúlyos szerephez jutnak a kiadványban. Ily módon a kérdéskör komplexitásáról, egyszersmind a kutatás jelenlegi állapotáról is átfogó képet kaphatunk. A sorozat korábbi köteteihez hasonlóan, elősegítendő az eredmények minél szélesebb körben való megismertetését, jelen kiadvány is kétnyelvű, magyar és angol tartalommal jelent meg. A törzsszöveget számos illusztráció kíséri, amelyek között régészeti ásatások során készült felvételek, épületrekonstrukciók, valamint térképszelvények egyaránt megtalálhatók. A kiadványhoz három, elősorban térképeket tartalmazó melléklet is tartozik, amelyek a város helyrajzi kiterjedését, valamint topográfiai viszonyait szemléltetik az egyes történeti korszakokban.

A kötet két különálló, tartalmilag ugyanakkor egymáshoz szervesen illeszkedő egységre tagolódik. Az első, leíró jellegű részben a szerzők időrendben haladva tekintik át a város helyrajzi történetét, különös figyelmet szentelve

a lakosság térhasználatának és térszemléletének alakulására. Mindemellett az egyes történeti korszakok közötti cezúraként is értelmezhető *topográfiai súlypont-áthelyeződéseket* is figyelemmel kísérik. A leíró rész kilenc fejezetre tagolódik, terjedelmét tekintve pedig a kiadvány közel kétharmadát teszi ki. A bevezető fejezetben a város topográfiai „kilátásait” alapvetően meghatározó természeti tényezők, a település, illetve a mikrorégió földrajzi és klimatikus viszonyai, valamint az úthálózat és a közlekedési rendszer fontosabb elemei kerülnek bemutatásra. A helyrajzi viszonyokat feldolgozó korszakos fejezetek közel azonos felépítést követnek: az adott időszak történeti kontextusát tárgyaló alfejezetet követően a szerzők az egyes városrészek topográfiai fejlődését veszik górcső alá, összefüggéseiben vizsgálva azt a kulturális, gazdasági és társadalmi folyamatokkal. A fejezetek terjedelmüket tekintve – az egyenetlen forrásadottságok ellenére is – arányosak, jóllehet egy-egy korszak olykor több fejezetben, máskor egy adott időszak történeti korokon átívelően egy nagyobb egységben kerül bemutatásra. Utóbbi strukturális sajátosság mindazonáltal nem megy a követhetőség rovására, hanem jól átgondolt szerkesztési koncepcióról, a szerzők tekintetében pedig egységes szemléletmódról tanúskodik. A következetes és logikus felépítés mellett a törzsszövegben elhelyezett ábrák, a leíró rész végén található terjedelmes jegyzetapparátus, illetőleg a topográfiai adattárra és a melléklet térképszelvényeire való szövegek közötti hivatkozások is nagyban megkönnyítik az adott korszak helyrajzi viszonyaiban elmerülni szándékozó olvasó további tájékozódását.

A kötet második nagyobb egységében a helyrajzi viszonyok mélyebb megismeréséhez és a kérdéskör átfogó értelmezéséhez nélkülözhetetlen történeti topográfiai adattár kap helyet. A tematikus egységekre tagolódó rész kronologikusan, illetve betűrendben tartalmazza az adatsorokat. A sorozat korábbi köteteinek szerkesztési elveit szem előtt tartva huszonhat tematikus csoport került kialakításra, amelyek egyrészt történeti vonatkozású adatokat (a település névalakjai, jogállása, birtokviszonyainak, határainak, közigazgatási besorolásának és beosztásának, illetve népességének alakulása), túlnyomórészt azonban topográfiai adatsorokat (pl. utcák, templomok, temetők, épületek, ipari létesítmények, kulturális intézmények) közölnek. A szócikkek végén zárójelben az adott tétel forrásadatai is megjelölésre kerülnek, amelyeket olykor rövid ismertetések, illetve leírások követnek.

Pécs várostörténeti atlasza egy hiánypótló, a szélesebb olvasóközönséget is megszólító, mindazonáltal a szakmai szempontokat egyaránt érvényesítő munka, amely a város múltjának megismerését célzó kutatások eredményeit strukturáltan és közérthetően, számos aspektusból bemutatva foglalja össze. A kötet külső formai jegyei kifinomultak, megjelenése modern, tartalmi szempontból kurrens, és – közel sem utolsósorban – kimondottan olvasható. Szerzői az adott korszak és egyúttal a város helyrajzi viszonyainak legjáratasabb kutatói, amely szakmaiság

a kiadvány összefoglaló jellege ellenére is nyilvánvaló. Ily módon Pécs új atlasza izgalmas olvasmány mind a várostörténeti kutatások iránt érdeklődő olvasó, mind a szakmabeliek számára.

Bandi Kristóf Bálint